

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Paul Keuning

Een persoonlijk gekleurde selectie uit de vogeltijdschriften.

Een duik in de tijdschriften:

Een, of enkele opvallende artikelen worden wat diepgaander besproken. Nu trok de speciale uitgave over de huiszwaluw van Het Vogeljaar speciaal mijn aandacht. Onder redactie van Rob Kole en Dick Jonkers hebben ruim twintig vogelaars, elk met een eigen invalshoek, de huiszwaluw in beeld gebracht. De huiszwaluw is een soort van de Rode Lijst; hij heeft het moeilijk. Afhankelijk zijn van insecten is een beperkende factor, evenals de monocultuur in de landbouw en de klimaatverandering. Tel daarbij de recessie, dat helpt allemaal niet mee om de huiszwaluw van de Rode Lijst af te krijgen. De struggle for life is volop aan de gang bij de huiszwaluw.

Het Vogeljaar: Themanummer over de huiszwaluw

Een lastige keuze soms, op welk artikel of op welk tijdschrift laat ik dit keer mijn licht schijnen. Het prachtig uitgegeven nummer van 'De Kieft', waarin gemeld wordt dat de oeverzwaluwen in 2013 een fantastisch herstel lieten zien? Of dat pocket dikke nummer van het Vogeljaar over de huiszwaluw? Eerlijk gezegd kon ik zoveel kwaliteit in één nummer niet negeren.

In de inleiding maken Rob Kole en Dick Jonkers zich meteen al sterk voor vogels in de gevarezone in het algemeen, maar om deze overijverige Afrikaganger van rond de 15 gram in het bijzonder. Nuttig wel om te kijken welke beschermingsmaatregelen de afgelopen 20 jaar getroffen zijn en vooral wat het effect daarvan was. Goed om te lezen dat alles wat het weten waard is over de huiszwaluw centraal verzameld wordt in het Kenniscentrum Huiszwaluwbescherming, onderdeel van Vogelbescherming in Zeist. Dat initiatief is een voortvloeiende van het huiszwaluwensymposium dat in januari vorig jaar plaats vond.

Afgelopen najaar lagen er exemplaren van dit themanummer op de leestafel tijdens onze vogellezingen. Een aanrader om er voor vijf euro één aan te schaffen, tenzij u hem al in huis heeft, omdat u abonnee bent. Het is niet te doen om alle 17 artikelen hier op anderhalve bladzijde in De Korhaan samen te vatten. Daarom een indruk van wat mij aansprak. De leefgewoontes worden op een aansprekende manier door Jenny De Laet besproken. Jenny komt uit Vlaanderen, maar de voorkeur van gebouwen waar huiszwaluwen graag nestelen

zal niet zoveel verschillen met hier. Wel opvallend is dat hoge bouwwerken, zoals kerncentrales en fabrieken aantrekkingskracht uitoefenen op de huiszwaluwen. Maar ook oude gebouwen met houten balustrades, balken en balkons zijn in trek. Voorwaarde is wel dat binnen een straal van 200 m bouwmateriaal in de vorm van plakkerige klei of leemgrond te vinden is. De halfronde nesten zijn opgebouwd uit verzamelde modderbolletjes. In grote steden en nieuwbouwwijken wringt hier juist de schoen door de afwezigheid van modder in de omtrek.

De jaarlijkse intercontinentale vliegtocht van de zwaluwen naar centraal en zuidelijk Afrika bevestigt alle regels over overleven die Darwin beschreven heeft. Tachtig procent van de huiszwaluwen, die naar Afrika vertrekken, komt niet terug! Survival of the fittest en natuurlijke selectie bepalen dat alleen de diehards terugkeren. Een populatiedaling van 75 procent ten opzichte van de jaren 60 in de vorige eeuw komt grotendeels door klimaat- en cultuurveranderingen. Als er dan eens zwaluwen onder onze dakgoot komen nestelen, wordt dat door sommige bewoners ook nog eens niet op prijs gesteld, vanwege de zwaluwenpoepjes op muren en ramen. Gelukkig kan dat opgelost worden met een opvangplankje onder het nest. 'Ecologische informatie' is de titel van Dick Jonkers zijn bijdrage. Het blijkt dat de plek waar ze hun nest bouwen nogal eens wisselt. Het verdwijnen van een groepje huiszwaluwen kan onder andere komen doordat de vrije

aanvlucht belemmerd wordt door hoge bomen. Zit het paartje dan eindelijk broedend op een zelf gebouwd nest, dan is de kust nog lang niet veilig, want de nestjongen worden belaagd door eksters, gaaien en roofvogels. Het kraken van nestgelegenheid door huismussen, winterkoninkjes of gierzwaluwen is vastgesteld, duidelijk dat de aandacht van het ouderpaar feitelijk geen moment kan verslappen tijdens het broedseizoen. De huiszwaluw was in 1914 één van de eerste soorten die een ring om zijn poot kreeg. Engbert van Oort weet uit ervaring dat het ringen lastig is, vooral omdat dit niet op het nest kan plaatsvinden. De jonge en adulte vogels moeten met fijnmazige netten vlakbij het nest gevangen worden. Van de bijna duizend vogels die geringd werden in het verleden, hebben we maar enkele tientallen terugmeldingen. Te weinig om hier conclusies uit te trekken over trekroutes, al lijkt het erop dat ze via Frankrijk en Italië de oversteek naar de Sahara maken. Zwaluwen uitgerust met geolocators zullen hier in de nabije toekomst meer duidelijkheid over kunnen verschaffen.

Wat stond er nog meer aan interessante artikelen in de vogelbladen?

De Domphoorn jrg. 47 (3) sept. '13. Natuur- en vogelwacht Vijfherenland. J. de Gans 'Zwarte sterns monitoren op vlotjes in de Linge' leuk werk, 16 pullen zijn uitgevlogen. A. Versluis 'Onze ooievaars werden geringd' door de heren Dick Jonkers en Engbert van Oort van STORK.

Dutch Birding jrg. 35 (5) 2013. Tijdschrift voor Palearctische vogels. Ruim 80 bladzijden vogelnieuws, o.a. van M.S. Robb en Arnaud B. van den Berg over de ontdekking van de Omaanse uil, de zeldzaamste uilensoort in het West Palearctisch gebied. Verder J. Jansen 'Kleinst waterhoen in Nederland van 1800 – 2006'. Verder veel goed gedocumenteerde waarnemingen van de witstaartkeerkringvogel, de witbandkruisbek en de roodpootvalk.

Fitis jrg. 49 (3) 2013. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland. J. Kuijs 'Actie tegen houtkap in het Noorderbos'. T. v. Spanje 'Kleine spotvogel op ringstation op 28 aug. j.l.'. Lars Buckx 'Baardgrasmus op van Lennep', dit betrof de eerste geringde Baardgrasmus van dit ringstation dat in de Kennemerduinen ligt. P. Mol en J. Kuys 'Nieuwe telmethode voor Gierzwaluwen,' dit houdt in dat in de bebouwde kom vanaf een hoog uitzichtpunt, bijvoorbeeld de stelling van een molen, zoals in Haarlem gebeurt, 360 graden in de omtrek met meerdere tellers tegelijk alle gierzwaluwen worden geteld. Drie tellingen tussen 15 juni en 15 juli geven op deze manier een gestandaardiseerd beeld van het aantal. H & F. Koning 'Roofvogelstand

Beschermingsmaatregelen: hoe kunnen we de huiszwaluw een handje helpen?

- Bij het schilderen van het huis, of een verbouwing van de boerderij worden soms nesten verwijderd. Op die plek heeft het ophangen van kunstnesten zin, het bespaart de zwaluwen veel tijd en moeite in het toch drukke broedseizoen, waarin vaak twee broedsels groot gebracht worden. Met een bezettingsgraad van 50 tot 100 procent wordt er dankbaar gebruik gemaakt van kunstnesten.
- Huiszwaluwtilen hebben tot nu toe weinig succes. Het heeft tijd nodig, de bezetting komt langzaam op gang.
- Gewonde, of uit het nest gevallen jonge zwaluwen naar het Vogelopvangcentrum Midden-Nederland in Naarden brengen. Het verzorgen is veel werk: naast het elke 10 minuten voeren met insectenrijk voedsel met een pincetje, moet de nestgelegenheid elk uur brandschoon gehouden worden. Ga er maar aan staan om dit drie weken vol te houden! Het gebeurt toch in Naarden.

2012 in de Amsterdamse Waterleidingduinen': bosuilenstand is sterk teruggelopen, met de buizerd gaat het goed met 15 nesten en van de havik werden 9 à 10 territoria gevonden.

De Grauwe Gans jrg. 29 (3) 2013. Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland'. H. Koffijberg 'Geringde meeuwen in Almere', het is een aparte sport om per telescoop de pootringen bij meeuwen af te lezen. Dit kan het gemakkelijkst 's winters, wanneer de poten niet in het lange gras verborgen blijven. Met de verzameling pootnummers wordt dat groepje 'saaie' kok- of stormmeeuwen opeens een groep grensverleggers, want ze hebben gezworven van Scandinavië tot ver in Oost-Europa. H. Koffijberg 'Knobbelswanen voeden gansjes op.'

De Kieft jrg. 37 (4) dec. 2013. Vogelbeschermingswacht 'Zaanstreek'. Het meest opvallende nieuws is dat Ed Staats zijn hoogwaardige Leica verrekijker en telescoop te koop aanbiedt. Hangt hij zijn kijkers na vijftig jaar aan de wilgen? Daar is in dit nummer nog weinig van te merken, want het nummer begint al met: Ed Staats 'Kerkuilen en Noordse woelmuizen'; broedden er tot 1990 geen kerkuilen in Noord-Holland, nu zijn ze zo wijd verspreid, dat ze een bedreiging vormen voor de op zich weer beschermde Noordse woelmuis. M. Krielen 'Broedvogeltelling 2013 De Belt in het Twiske', fraaie foto van de braamsluiper hierbij. Ed Staats 'Fantastisch herstel van zowel de oeverzwaluwenwand als het aantal oeverzwaluwen

in Het Twiske'. M. Zorgdrager 'Trekelpost Westzaan tijdens de Euro Bird Watch dag op 5 oktober'. En weer Ed Staats 'Zwarte Ibis, bezig met invasieachtig optreden bij Heemskerk'. (Ed Staats zal wel toe zijn aan nieuwe kijkers)

De Kruisbek jrg. 56 (4) 2013. Vogelwacht Utrecht. A. van Kleunen 'Opkomst van de halsbandparkiet in Nederland en Utrecht'. Met een aantal van rond de elf duizend in Nederland wordt de vraag gesteld in hoeverre deze exoot inheemse soorten holenbroeders verdringt. Onderzoek o.a. van Sovon heeft hier nog geen hard bewijs voor kunnen vinden. B. Rijksen 'Alle grote meeuwensoorten op een rijtje'. H.S. Lichtenbeld 'Bijzondere ervaring van een ringer', Pascal Gijsen en Harry de Rooij hebben half mei vier ravenjongen geringd bij Groenekan.

De Kruisbek jrg. 56 (5) 2013. Vogelwacht Utrecht. F. Sidler 'Verslag midwintertelling 2013', de hele provincie Utrecht werd in de week van 9 februari met de fiets, lopend of per auto in kaart gebracht. In drie jaar tijd zijn er wel honderd buizerds bij gekomen: deze soort is met 570 exemplaren het meest aanwezig. De torenvalk is met een aantal van 55 stuks bijna gehalveerd in die tijd. De havik waarvan er in 2010 slechts 7 werden waargenomen staat nu met 17 individuen op de lijst. B. Rijksen 'Het herkennen van grote meeuwen (2)'. H.S. Lichtenbeld 'Ringen van een slechtvalk', en wel op de zendmast van IJsselstein.

De Takkeling jrg. 21 (3). H. Sevink 'Uitspraak gedragscode bosbeheer', deze gedragscode is onderdeel van de wet. Bosbeheerders zijn duidelijk in overtreding wanneer zij in de periode 15-03 tot 15-07 in het bos gaan kappen of snoeien. Zwarte kraaien zijn het jaarrond beschermd. Schakel het Regionaal Milieuteam in bij overtreding, tel. 0900-8844. Hanneke legt het bijltje als voorzitter erbij neer na tien jaar.

Aankondiging Landelijke Roofvogeldag in Meppel op 22-02-'14. A. de Baerdemaeker 'Een sperwer in niet geknipt als kooivogel', over gekortwiekte, gevangen roofvogels. F. Stenhuis 'Waarnemingen van wespdiëven in het Haags groengebied'. T. Stapels 'Dagboek van een paartje Sperwer'. J. Bos 'Sperwer nieuwe broedvogel in provincie Groningen'. S de Vlas. Sperwer slaat gierzwaluw'. H. 'Gedrag van boomvalken na het uitvliegen'. K. van Dijk 'Slechtvalken grijpen vale stormvogeltjes in de Waddenzee'. C. Bot et al 'Slechtvalk steelt muis van torenvalk'. G. Ouweneel ontdekt 'Batumi in Georgië' als vogelparadijs. Rob Bijlsma 'Nauwkeurigheid bij het opmeten van eieren', uit ei-metingen kunnen conclusies getrokken worden over de leefomstandigheden van de vogels.

Sovon-Nieuws jrg. 26 (3) J-W Vergeer 'De Broedvogel Monitoring Project-cijfers: een wankel evenwicht voor onze broedvogels?' A. Boele 'Roodkopklauwier: een fraaie soort uit het zuiden. K. Koffijberg 'Nieuw ganzenseizoen in de startblokken', ganzen laten zich moeilijk dirigeren naar opvanggebieden. R. Buiten 'Op eieren lopen in de Eemshaven', mee met Derick Hiemstra om de Noordse stern te ringen. O. Klaassen 'Slapend rijk: vier seizoenen slaapplaatstellingen leveren een schat aan informatie'.

Vogelnieuws jrg. 26 (5) okt. 2013 Vakblad voor vogelbeschermers. R. de Vos 'Met een twitch stimuleer je kennis en bescherming', aldus Arnoud van den Berg', een interessante discussie tussen de oprichter van Dutch Birding en René de Vos, het verschil tussen soortenjagers en soortenbeschermers. L. Soerink 'Met een leuke cursus kan je VWG zomaar groeien!' Prof. Th. Piersma 'Onderzoeker van trekroutes van steltlopers.' R. Buiten 'Bescherming baseer je op onafhankelijke tellingen.' K. de Pater 'Het geheim van een succesvolle VWG: samen genieten', op bezoek bij de Vogel- en Natuurwacht Zuid-Flevoland. R. van Beusekom 'Huiszwaluwen nemen toe, ijs en weder ten spijt'.

Vogels jrg. 33 (5) winter 2013. Tijdschrift over vogels en natuurbescherming. R. de Vos 'Grote Mantel'. M. Wesseling 'We tellen ze allemaal: mussen, mussen, mussen!' R. de Vos 'De onsterfelijke vogels van Thijsse.' H. Peters 'm Toekomst voor vogels en mensen in de Sahel: living on the Edge.' N. Jansma 'Ga ganzen kijken.' R. van Beusekom 'Omaanse uil: sensationele ontdekking'. H. Peeters 'Biesbosch barst van de vogels.' R. van Beusekom 'Heersers boven de wereldzee', mee met de Plancius langs Antarctica en de eilanden in de Zuidelijke Grote oceaan om de albatrossen te ervaren.

Onze Waard jrg. 44 (2) 2013. Natuur- en vogelwacht 'DeAlblasserwaard' Ad Kooij 'Weet u waar de letters R.A.S. voor staan?' Retrapping Adults for Survival, het gaat om het ringen en weer terug vangen van boerenzwaluwen. Dit jaar werden er 541 geringd, 10 meer dan het jaar daarvoor.

't Zwaalfje jrg 2 (2) VWG Berkelland .W Smeek 'Kan de grauwe gans de boom in?' G. Huurneman 'Het jaar van de spreeuw 2014', welke beschermingsmaatregelen zijn te bedenken voor de spreeuw? W. Smeenk 'De flamingo's van het Zwillbröck in 2013'.

Vrienden van 't Gooi jrg. 18 (2) . Dick Jonkers 'De Processierups', informatief artikel voor iedereen die regelmatig in de natuur verkeert.

De hier besproken tijdschriften zijn er voor alle leden van onze Vogelwerkgroep. Nieuwsgierig geworden naar één van de zeer beknopt samengevatte artikelen? Neem op een lezingavond even contact op met één van de bestuursleden, of met Paul Keuning 06-128415448